

Oinopidés

Testimonia DK 41 A

A 1 = Proklos, In primum Euclidis elementorum librum 65,21 Friedlein

Po něm [Pýthagorovi] ukázali mnohé geometrické věci Anaxagorás z Klazomen a Oinopidés z Chiu, který je o málo mladší než Anaxagorás.

μετὰ δὲ τοῦτον Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος πολλῶν ἐφήψατο τῶν κατὰ γεωμετρίαν καὶ Οἰνοπίδης ὁ Χίος ὀλίγω νεώτερος ὢν Ἀναξαγόρου.

A 1a = Vita Ptolem. Neapol. (Rohde Kl. Schr. I,1234 Oinopides)

Oinopidés z Chiu byl znám koncem peloponéské války, ve stejné době jako řečník Gorgiás, Zénón z Eleje a Hérodotos, historik z Halikarnassu, jak někteří tvrdí.

ἐγνωρίζετο δὲ κατὰ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καθ' ὃν καιρὸν καὶ Γοργίας ὁ ῥήτωρ ἦν καὶ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης καὶ Ἡρόδοτος, ὡς ἔνιοί φασιν, ὁ ἱστορικὸς Ἀλικαρνασσεύς.

A 2 = Pseudo-Platón, Erast. 132a

Dva z těch mladíčků se právě přeli, ale o co, to jsem dobře neslyšel. Bylo však patrné, že se přou buď o Anaxagoru nebo o Oinopida, aspoň bylo vidět, jak rýsují kružnice, rukama napodobovali jakési úhly, naklánějíce se a velmi horlivě si počínajíce. A já, seděl jsem totiž vedle milovníka jednoho z nich, takže jsem ho šťouchnul a zeptal jsem se, do čeho asi jsou ti mladíčkové tak horlivě zabráni, a řekl jsem: “To je jistě něco velikého a krásného, že se tím zabývají s takovou horlivostí!” On však odpověděl: “Jakápak velikost a krása? Ti žvástají o věcech nad zemí a vedou filosofické tlachy.”

... δύο τῶν μειρακίων ἐρίζοντε, περὶ ὅτου δέ, οὐ σφόδρα κατήκουον. ἐφαινόσθην μέντοι ἢ περὶ Ἀναξαγόρου ἢ περὶ Οἰνοπίδου ἐρίζειν ὃ κύκλους γοῦν γράφειν ἐφαινόσθην καὶ ἐγκλίσεις τινὰς ἐμιμοῦντο τοῖν χεροῖν ἐπικλίνοντε καὶ μάλ' ἐσπουδακότε. καὶ γὰρ καθήμην γὰρ παρὰ τὸν ἐραστήν τοῦ ἐτέρου αὐτοῖν κινήσας οὖν αὐτὸν τῷ ἀγκῶνι ἠρόμην ὅτι ποτὲ οὕτως ἐσπουδακότε τῷ μειρακίῳ εἶτην, καὶ εἶπον· Ἡ που μέγα τι καὶ καλὸν ἐστὶ περὶ ὃ τοσαύτην σπουδὴν πεποιημένω

ἔστόν; Ὁ δ' εἶπε, Ποῖον, ἔφη, μέγα καὶ καλόν; ἀδολεσχοῦσι μὲν οὖν οὗτοί γε περὶ τῶν μετεώρων καὶ φλυαροῦσι φιλοσοφοῦντες.

A 3 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 41

[Démokritos] byl tedy současníkem Anaxagorova žáka Archeláa a stoupenců Oinopidových, neboť i jeho vzpomíná.

εἴη ἂν οὖν κατ' Ἀρχέλαον τὸν Ἀναξαγόρου μαθητὴν καὶ τοὺς περὶ Οἰνοπίδην. καὶ γὰρ τούτου μέμνηται.

A 4 = Gnomologium Vaticanum, ed. Sternbach n. 420

Když Oinopidés spatřil nevzdělaného chlapce, který se zabýval mnoha knihami, pravil: „Ne do truhly, ale do hrudi!”

Οἰνοπίδης ὁρῶν μειράκιον ἀπαιδευτον πολλὰ βιβλία κτώμενον ἔφη· μὴ τῶι κιβωτῶι, ἀλλὰ τῶι στήθει.

A 5 = Sextos Empeirikos, Pyrrhoniae hypotyposes III, 30 Mutschmann

Oinopidés z Chiu [provažoval za principy] oheň a vzduch.

Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χίος πῦρ καὶ ἀέρα [ἀρχὰς εἶναι].

A 6 = Aetios I, 7, 17 (Dox. 302)

Diogenés [z Apollónie], Kleanthés a Oinopidés [říkají, že] duše světa [je božská].

Διογένης καὶ Κλεάνθης καὶ Οἰνοπίδης τὴν τοῦ κόσμου ψυχὴν [θεὸν εἶναι].

A 7/1 = Theón ze Smyrny, De utilitate mathematicae 198,14 Hiller

Eudémos v knihách *Astronomie* vypráví, že Oinopidés jako první našel pás zodiaku i periodu velkého roku.

Εὐδημος (fr. 94 Sp.) ἱστορεῖ ἐν ταῖς Ἀστρολογίαις ὅτι Οἰνοπίδης εὗρε πρῶτος τὴν τοῦ ζωδιακοῦ διάζωσιν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου ἐνιαυτοῦ περίστασιν.

A 7/2 = Aetios. II, 12, 2 (Dox. 340)

Říká se, že Pýthagorás první poznal šikmost kruhu zodiaku, kterou si Oinopidés z Chiu přisvojil jako vlastní myšlenku.

Πυθαγόρας πρῶτος ἐπινενοηκέναι λέγεται τὴν λόξωσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἦντινα Οἰνοπίδης ὁ Χῖος ὡς ἰδίαν ἐπίνοιαν σφετερίζεται.

A 7/3 = Diodóros, Bibliotheca historica I, 98, 2 Vogel-Fischer

Pokud jde o *Posvátnou řeč*, geometrický názor a věci kolem čísel, tak Pýthagorás ... [učil podle toho], co poznal od Egypt'anů. Mnozí soudí, že i Démokritos se s nimi pět let stýkal a vyučil se od nich mnohému, pokud jde o astronomii. Stejně tak se Oinopidés stýkal s kněžimi a astronomy, aby se naučil další a ještě významnější věci, totiž že kruh Slunce má šikmou dráhu, jejíž běh se děje protikladně vůči ostatním hvězdám.

Πυθαγόραν τε τὰ κατὰ τὸν Ἱερὸν λόγον καὶ τὰ κατὰ γεωμετρίαν θεωρήματα καὶ τὰ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς ... μαθεῖν παρὰ Αἰγυπτίων. ὑπολαμβάνουσι δὲ καὶ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατρίψαι πέντε καὶ πολλὰ διδαχθῆναι τῶν κατὰ τὴν ἀστρολογίαν. τὸν τε Οἰνοπίδην ὁμοίως συνδιατρίψαντα τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἀστρολόγοις μαθεῖν ἄλλα τε καὶ μάλιστα τὸν ἡλιακὸν κύκλον ὡς λοξὴν μὲν ἔχει τὴν πορείαν, ἐναντίαν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄστροις τὴν φορὰν ποιεῖται.

A 7/4 = Macrobius, Sat. I, 17, 31

Apollón je zván *Loxiás* proto, jak říká Oinopidés, že „při své pouti od západu k východu se [Slunce] pohybuje v šikmém (*loxos*) kruhu“.

Λοξίας cognominatur [Apollo], ut ait Oenopides, ὅτι ἐκπορεύεται τὸν λοξὸν κύκλον ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς κινούμενος, id est quod obliquum circum ab occasu ad orientem pergat.

A 8 = Censorinus, De die natali 19, 2

Oinopidés [určil, že přirozený rok má] 365 dní, a že 22 dní po šedesáti [dnech po jarní rovnodennosti nastává ranní západ Štíra (?)].

Oenopides [annum naturalem dies habere prodidit] CCCLXV et dierum duum et viginti partem undesexagesimam.

Verze textu a překladu (?):

Oinopidés [určil, že přirozený rok má] 365 dní plus devětapadesátinu z 22 dní.

A 9 /1 = Aelianos Klaudios, Varia Historia X, 7 Hercher

Astronom Oinopidés z Chiu obětoval v Olympii měděnou deskou, na kterou zapsal astronomii, v níž tvrdí, že velký rok má 61 let. Astronom Metón z Leukonoa vztyčil stélu, na kterou zakreslil obraty Slunce a velký rok určil v délce 21 let. (...)

Οἰνοπίδης ὁ Χίος ἀστρολόγος ἀνέθηκεν ἐν Ὀλυμπίοις τὸ χαλκοῦν γραμματεῖον ἐγγράψας ἐν αὐτῷ τὴν ἀστρολογίαν τῶν ἐνὸς δεόντων ἐξήκοντα ἐτῶν φήσας τὸν μέγαν ἐνιαυτὸν εἶναι τοῦτον. ὅτι Μέτων ὁ Λευκονοεὺς ἀστρολόγος ἀνέστησε στήλας καὶ τὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς κατεγράψατο καὶ τὸν μέγαν ἐνιαυτὸν ὡς ἔλεγεν εὗρε καὶ ἔφατο αὐτὸν ἐνὸς δέοντα εἴκοσιν ἐτῶν.

A 9 /2 = Aetios II, 32, 2 (Dox. 363)

Předpokládali totiž velký rok osmiletý, jiní jedenáctiletý, jiní zase ve čtyřnásobných letech, další však 61 let, mezi nimi Oinopidés a Pýthagorás. Ti jej však spatřovali v takzvaném východisku (*kefalé*) kosmu: to pak je, když sedm planet je ve stejných znameních jako na počátku [?] běhu horní dráhy.

τὸν δὲ μέγαν ἐνιαυτὸν οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδι τίθενται, οἱ δὲ ἐν τῇ ἐννεακαιδεκαετηρίδι, οἱ δ' ἐν τοῖς τετραπλασίοις ἔτεσιν, οἱ δὲ ἐν τοῖς ἐξήκοντα ἐνὸς δέουσιν, ἐν οἷς Οἰνοπίδης καὶ Πυθαγόρας. οἱ δ' ἐν τῇ λεγομένῃ κεφαλῇ τοῦ κόσμου· αὕτη δ' ἐστὶ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν ἐπὶ ταῦτα σημεῖα τῆς ἐξ ἀρχῆς [?] φορᾶς ἐπάνοδος.

A 10 /1 = Aristotelés, Meteorologica I, 8; 345a13

Některí z takzvaných pýthagorejců tvrdí, že Mléčná dráha je z hvězd, které vypadly při zkáze připsované Faethónovi. Tvrdí ovšem, že Slunce se kdysi ubíralo tímto kruhem, že však toto místo bylo onou zkázou spáleno nebo utrpělo nějakou jinou nehodu.

τῶν μὲν οὖν καλουμένων Πυθαγορείων φασὶ τινες ὁδὸν εἶναι ταύτην [τὸ γάλα] οἱ μὲν τῶν ἐκπεσόντων τινὸς ἄστρων κατὰ τὴν λεγομένην ἐπὶ Φαέθοντος φθορᾶν, οἱ δὲ τὸν ἥλιον τοῦτον τὸν κύκλον φέρεσθαι ποτέ φασιν· οἶον οὖν διακεκαῦσθαι τὸν τόπον τοῦτον ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο πεπονθέναι πάθος ὑπὸ τῆς φθορᾶς αὐτοῦ.

A 10 /2 = Achillés Tat., Isagoga excerpta 55, 18 = 24, 11 Maass

Jiní však tvrdí, jako například Oinopidés z Chiu, že dříve Slunce obíhalo Mléčnou dráhou, avšak pro strašlivé činy Thyestovy se odvrátilo a utvořilo oběh protikladný vůči ní, který nyní ohraničuje zodiak.

ἕτεροι δὲ φασιν, ὧν ἐστὶ καὶ Οἰνοπίδης ὁ Χίος, ὅτι πρότερον διὰ τούτου [γάλακτος] ἐφέρετο ὁ ἥλιος, διὰ δὲ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφη καὶ τὴν ἐναντίαν τούτῳ πεποίηται περιφορᾶν, ἣν νῦν περιγράφει ὁ ζωδιακός.

A 11 = Diodóros Sik., Bibliotheca historica I, 41, 1 Vogel-Fischer

Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χίος φησι κατὰ μὲν τὴν θερινὴν ὥραν τὰ ὕδατα κατὰ τὴν γῆν εἶναι ψυχρά, τοῦ δὲ χειμῶνος τούναντίον θερμά, καὶ τοῦτο εὐδῆλον ἐπὶ τῶν βαθέων φρεάτων γίνεσθαι· κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀκμὴν τοῦ χειμῶνος ἤκιστα τὸ ὕδωρ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν ψυχρόν, κατὰ δὲ τὰ μέγιστα καύματα ψυχρότατον ἐξ αὐτῶν ὑγρὸν ἀναφέρεσθαι. διὸ καὶ τὸν Νεῖλον εὐλόγως κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα μικρὸν εἶναι καὶ συστέλλεσθαι, διὰ τὸ τὴν μὲν κατὰ γῆν θερμασίαν τὸ πολὺ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας ἀναλίσκειν, ὄμβρους δὲ κατὰ τὴν Αἴγυπτον μὴ γίνεσθαι· κατὰ δὲ τὸ θέρος μηκέτι τῆς κατὰ γῆν ἀπαναλώσεως γινομένης ἐν τοῖς κατὰ βάθος τόποις πληροῦσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ῥύσιν ἀνεμποδίστως.

A 12 = Proklos, In primum Euclidis elem. lib. 80, 15 Friedlein

οἱ δὲ περὶ Ζηνόδοτον τὸν προσήκοντα μὲν τῇ Οἰνοπίδου διαδοχῇ, τῶν μαθητῶν δὲ Ἄνδρωνος, διώριζον τὸ θεώρημα τοῦ προβλήματος ἦν τὸ μὲν θεώρημα ζητεῖ,

τί ἐστι τὸ σύμπτωμα τὸ κατηγορούμενον τῆς ἐν αὐτῷ ὕλης, τὸ δὲ πρόβλημα, τίνος ὄντος τί ἐστίν.

A 13 = Proklos, In primum Euclidis elem. lib. 283, 4 (ad prop. 12, probl. 7)

ἐπὶ τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν ἄπειρον ἀπὸ τοῦ δοθέντος σημείου ὃ μὴ ἐστίν ἐπ' αὐτῆς, κάθετον εὐθεῖαν γραμμὴν ἀγαγεῖν. τοῦτο τὸ πρόβλημα Οἰνοπίδης ἐζήτησεν χρησίμον αὐτὸ πρὸς ἀστρολογίαν οἰόμενος. ὀνομάζει δὲ τὴν κάθετον ἀρχαϊκῶς κατὰ γνώμονα, διότι καὶ ὁ γνώμων πρὸς ὀρθάς ἐστι τῷ ὀρίζοντι.

A 14 = Proklos, In primum Euclidis elem. lib. 333, 1 (ad prop. 23, probl. 9)

πρὸς τῇ δοθείσῃ εὐθείᾳ καὶ τῷ πρὸς αὐτῇ σημείῳ τῇ δοθείσῃ εὐθυγράμμωι γωνία ἴσην γωνίαν εὐθύγραμμον συστήσασθαι. πρόβλημα καὶ τοῦτο Οἰνοπίδου μὲν εὔρημα μᾶλλον. ὥς φησιν Εὐδήμος (fr. 86 Sp.).